

જાગૃતિ

જિલ્લો મો.
૧૪૨

૨૬-૮-૧૯૨૨

“જે દિવસે હિંદીઓ પારકા દેશના માલનો-શિક્ષણનો-
-રક્ષાનો મોહ અને ગરજ છોડશે અને શરીરે ખખડધજ
થશે તે દિવસે આપોઆપ સ્વરાજ્ય તહેમના હાથમાં આવીને
પડશે. કોઈની પાસે માગવું નહિ પડે અને કોઈની સાથે
લડવું નહિ પડે.”

વા. મો. શાહ.

(અધિપતિ, જૈનહિતેચ્છુ)

સંગ્રહ કર્તા

વેલજી દેવરાજ શાહ.

પ્રકાશક

શા. દેવજી નરસી કારાણી.

પ્રથમાવૃત્તિ.]

સવંત-૧૯૭૬.

[પત. ૧૦૦૦.

મૂલ્ય એક આનો.

આ પુસ્તક મુંબઈ નં. ૬૩, ચીંચપોલી પરેલ રોડ પર લેડી નોર્થકોટ હિન્દુ
કોલેજ કે. એન. સેલર પ્રેસમાં બાંધવજી પીતામર કુકરે છાપ્યું છે, અને
૧. દેવજી નરસી કારાણીએ શાક ગલી-મુંબઈ નં. ૩ આંપરી બાજુજી
સિપરીવાળાને ત્યાંથી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

૯૯૩૯

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૮૩૮૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જાણીતી

વિષય ૮૮૩૮૮

સારે જહાંસે અચ્છા હિન્દુસ્તાં હમારા.

સારે જહાંસે અચ્છા હિન્દુસ્તાં હમારા,
હમ બુલબુલેં હંચ ઉસ્કી વોહ બુલસિતાં હમારા.
ચુરખતમેં હો અગર હમ રહેતા હય દિલ વનનમેં,
અમંગે વહીં હમેલી દિલ હો જહાં હમારા.
પરખત વોહ સખસે ઉંચા હમસાયહ આસમાંકા,
વોહ સન્તરી હમારા વોહ પાસખાં હમારા.
ગોદીમેં ખેલતી હંચ ઉસ્કી હજારોં નદીયાં,
ગુલ્શન હય જીન્કે દમસે રક્કે જીનાં હમારા.
અય આમે રહે ગંગા ! વોહ દિન હય યાદ તુઝકો,
ઉતરા તેરે કિનારે જખ કારવાં હમારા.
મઝહખ નહિ સિખાતા, આપસમેં ખેર રખના,
હિન્દી હંચ હમ વતન હય હિન્દુસ્તાં હમારા.
યુનાનો મિસરો રમા સખ મિટ ગચ્છે જહાંસે,
અખ તહ મગર હય ખાજી નામો નિશાં હમારા.
કુછ ખાત હય કે હસ્તી મિટતી નહિ હમારી,
સદ્યોં રહા હય દુસ્મન દવરે ઝમાં હમારા.

ઇકબાલ કોઇ મહેરમ અપના નહિ જહાંમેં,
માલુમ કયા કિસીકો દર્દે નેહાં હમારા.

—ઇકબાલ.

માતૃભૂમિને ચરણે.

ઐ માતૃભૂમિ તેરે ચરણોમેં શિર નમાઉં,
મેં લક્તિ ભેટ અપની, તેરી શરણમેં લાઉં—ટેક.
માથે પે તૂ હો ચંદન, છાતી પે તૂ હો માલા,
જીભ પે ગીત તૂ હો, મેં તેરા નામ ગાઉં—ઐં.
જિસસે સુપૂત ઉપજે, શ્રીરામ કૃષ્ણ જોસે,
ઉસ તેરી ધૂલિકો મેં, નિજ શીપ પે ચઢાઉં—ઐં.
ધાની સમુદ્ર જિસકી, ધૂલિકા પાન કરકે,
કરતા હૈ માન તેરે ઉસ પૈરકો મનાઉં—ઐં.
વે દેશ માન વાલે, ચઢકર ઉતર ગયે સખ,
ગોરે રહે ન કાલે, તુઝકો હી એક પાઉં—ઐં.
સેવામાં તેરી સારે ભેદોંકો બુલ જાઉં,
વહ પુણ્યનામ તેરા, પ્રતિદિન સુનુ સુનાઉં—ઐં.
તેરે હી કામ આઉં, તેરાહી મંત્ર ગાઉં,
મન ઐર દેહ તુઝ પર, બલિદાન મેં ચઢાઉં—ઐં.

—ઇન્દ્ર.

ભારતી માતા.

જ્ઠાલી મા તું મારી રે, સ્તુતિ કરું ત્હારી રે,
 જ્ય જ્ય મા ભારતી હોજી.....ટેક.
 કાયા અંધાણી તુંથી, તુંથી રક્ષાણી નિત્યે,
 પળ પળ પ્રેમથી પોષાણી રે.....જ્ઠાલી૦
 માયા આહીની છોડી, હંસલો ઉડી જતાં (૨)
 અંતમાં તું મા સમાણી રે.....જ્ઠાલી૦
 માસ દશ ભાર ઝીલી, જનનીએ કેંક પાયાં,
 દૂધડીઆં દેતમાં હુલાવી રે... ..જ્ઠાલી૦
 પેટ પડ્યાંને માડી, અંત સુધી તું ઝીલે (૨)
 જીવન પાન કરાવી રે.....જ્ઠાલી૦
 ચરણે આ શિવ મૂકી, શપથ લઉં ધર્મ શાખે,
 નગણો થઈ કુખ નહિ લગ્નવું રે.....જ્ઠાલી૦
 શ્વાસ ઉચ્છ્વાસ ત્હારે, ચિંતને લેતાં લેતાં, (૨)
 જીવન ટેકવીશ મારું રે.....જ્ઠાલી૦

—સ્વ. જીવાભાઈ અ. પરેલ.

માડીની ઝુંપડી.

દુઃખીયાંનો વિસામો રે, માડી તારી ઝુંપડી,
 રણ વગડાનો જાંયો રે, આંધળીઆની લાકડી.

કુંજ નિકુંજે લયી વલ્લરી, નિર્ઝરીઆં સંતાય,
અમલ કમલ દલપર પંખીડાં, બ્રહ્મલીલાને ગાય,

રઠિઆળી એ વાડી રે સોહવતી જે ઝુંપડી,

આળે ખાવા ધાતી રે નિર્જન રણમાં ઝુંપડી....દુઃખીયાં૦

ધર્મ, કર્મ, રસ કસ લુંટાયાં, ધર ધરવખરી હીર,
જતી સંતતિ સત્ત્વ લુંટાયું, ખેંચાયા તુજ ચીર;

લુંટાતી એ માડી રે, ખાલી તારી ઝુંપડી;

ખાલી તોયે મ્હારી રે, માડી તારી ઝુંપડી....દુઃખીયાં૦

ધન સંચી ખેતર સુકવીયાં, દવ ગ્રેયો ચોપાસ,
રાતી વિભુની આંખડી દેખી પંખીડાં પામે ત્રાસ,

તેને સોડે રહાતી રે, માડી તારી ઝુંપડી;

પોષણીઆં શી પાતી રે, આછી જાડી રાખડી....દુઃખીયાં૦

વન વિંટયાં સિંચાણે સઘળાં, અવશ પડ્યાં તું બાળ,
દામ દ્યારી ને હડધુત કરીને, રણવગડે દે માર;

અંકે લેવા ધાતી રે, તેને માતા રાંકડી,

શીળી છાંયે જાતી રે, માડી તારી ઝુંપડી....દુઃખીયાં૦

કણુ કણુ કાળે વનવન વિંજે તુજ બાલુડાં પાંખ;
પણુ સુખદુઃખનાં સ્થાણાં લેવાં, ઠરતી તુજ પર આંખ.

અન્તે તું સંધરતી રે માતા મ્હારી દુખળી;

પ્રભુનો પથ દાખવતી રે, માડી તારી ઝુંપડી....દુઃખીયાં૦

તુંજ જીવન અમ તું સર્વસ્વ, તુંજ સુધાનો સાર,
મૂર્તિમતી વતસલતા દેવી, તું સુરલોકતું દ્વાર;

નંદનવન શી બહાલી રે, અમને તારી ઝુંપડી,

જન્મભૂમિ વૃત પાળી રે, શાલુમારીશું ઝુંપડી...દુઃખીઆ.

સ્વ. જીવાભાઈ અં પડેલ.

રાષ્ટ્રીય જાગૃતિ.

નથી જાગ્યા ફરી સૂવા, સુણો દષ્ટ ખ્યાન પરદેશી !

ઘણું ઉંઘ્યા ઘણું ઘેર્યા—નથી રહેવું હવે ખેસી.

ઘણા ખાધા હમે ખત્તા-વધારે ના હવે ખાવા,

હમે જાગ્યા ફરીથી તે, નથી કેં આમ સૂવાના.

બનીને અન્ધ સ્વાર્થોથી, ન લાંબે કેં હમે જોયું,

કરી યુધ્ધો પરસ્પરને, બધુંયે હાય ! હા ! ખોયું.

હવે તો સંપથી રહેવું, હવે ના લાઇથી દહડવું,

જગાવી દેશનું ચેતન, હવે તો એક છે બનવું.

હવે સમજ્યા “હમારું છે, હમારા હસ્તમાં ભાવિ,”

નથી સ્વાશ્રય વિના કોટી, હમારી ઉન્નતિ થાવી.

હમોને શીખવ્યા પાઠો, તમોએ દેશ સેવનના,

શકો ખાળી પ્રવાહો શું હવે રાષ્ટ્રીય ચેતનના ?

ધરીશું “ધર્મ” જ્યાં જય લાં,” મહા એ મંત્ર તો ચિત્તે,

કરીશું કામ કેં એવાં, જગત જોઇ સહુ રહેશે.

હમારો ધર્મ છે હેતુ-પ્રભુ વ્હારે જરૂર ધારો,
હમારા ભાવિમાં શ્રદ્ધા અને આશા અમેને છે.

—અંદ્રશંકર ન. પંડ્યા.

મહાજન પૂજન.

આવો અમારા દેશમાં, પૂજન તમારું થાય છે,
સર્વસ્વ જેના સ્વાર્થનો રસ દેશમાં વહી જાય છે.—આવો.
જેણે ફકીરી આદરી, પરમાર્થ જેનો સ્વાર્થ છે,
તે સત્ય વાણી અભયવરદા એકલો પૂજાય છે—આવો.
જેનું હૃદય ધડકી રહ્યું નિજ દેશના ધડકારમાં,
એ પુનિત સુંદર હૃદયવરનું પ્રેમ પૂજન થાય છે.—આવો.
જેણે ગણ્યું આ જીવિત સરખું, તુચ્છ પરદુઃખ આગળે,
પરમેશ દિવ્ય મનુષ્ય એકજ, એજ અહિં પૂજાય છે—આવો.
જેને હજારો દુઃખ દેશની, અર્થ પુષ્પ સમાન તે,
એ પુષ્પના ભર ગુચ્છની મૃદુમાળમાં મ્હેંકાય છે—આવો.
તે વીર ધીર મહન્ત પ્રેમી આવળો અમ મંદિરે,
જ્યાં હિન્દના દાદા તણું છે, આદ્યું પૂજન અમે—આવો.
કુંકુમ ભર્યે પગલે પધારી, આંગણું પાવન કરી,
અમ ગરીબ જનના હૃદયને અભરે ભરો અમી ધારથી—આવો.

—મગનભાઈ પટેલ.

તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.

દિવાલો દુર્ગની ફાટે, તમારા કેદખાનાની,
 તૂટે જંજીર લોખંડી, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 તમારા માર્ગમાં ઉભા, પહાડો યે ખસી જશે,
 મિયાળાં માર્ગ દષ્ટ દેશે, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 ઉતરવા સાત સાયરળે, તમારા પથરો તરશે,
 વિના નૌકા સફર થાશે, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 જવું આકાશમાં ધાગે, ન વાયુ-યાન પાસે છે,
 વિના પાંખે ઉડી જશે, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 થશે વિષ્ણુત ને વાયુ, તમારા દાસ અમિ યે,
 વરસશે મેહ માગ્યા જો, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 હજારો રોગની જવાબા, દવાના ખુંદના વિના,
 ખુઝાશે, શાંતિ સિંચાશે, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 દિગંબર સાધુના ચરણે, સિકંદર શાહ નામે છે,
 ગળે સૌ ગર્વ ભૂપતિના, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 જીગરની બાળ હડથી તો, વિઠોબા દૂધ પીએ છે,
 પ્રકટશે પથરે પ્રભુજી, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 પ્રભુ પ્રહલાદને માટે, વસેલા લોહના થંભે,
 સદા સાન્નિધ્યમાં રહેશે, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 મદોન્મત્તસિંહને વ્યાધો, ઋષિના ચર્ણુ ચાટે છે,
 તજે હિંસારી હિંસાને, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.
 ઝરંતા ઝેર ભુજંગો, ફણાને છત્ર શી ધરશે,
 તજી દે ઝેર કાતીલો, તમારી આત્મશ્રદ્ધા તો.

ઉભી રહી હાથ એ જોડી, વિજયદેવી ધરી વરમાળ,
તમારે કંઠ આરોપે, તમારી આત્મદ્વા તો.

—કલ્યાણજી વી. મહેતા.

રૂડો મારો રેંટીયો.

રૂડો મારો રેંટીયો, એ તો રણજળુ રણજળુ થાય. રૂડો મારો
એ તો યત્રીશ લક્ષણો, એના ગુણ ગુરૂજન ગાય;
જગત હસ્ત કલા તણા, રે જ્યાં દશ્ય અનેરાં થાય. રૂડો મારો
પ્રથમ પ્રભૂ જગદીશ છે, ખીજે પ્રભૂ ખેડુત;
ત્રીજો મારો રેંટીયો, જેને હાથે જગત સુત. રૂડો મારો
એને સુતર તાંતણે, બાંધ્યા રવી ને સોમ;
એ વિભૂતા વાદ્ય મારે, ઉઠ નિત્ય અનાહત ઓમ. રૂડો મારો
મુશની કારીગરીનું, એ પ્રથમ એંધાણ;
એ જીવન ધન્યવંતરી રે, એને હાથે હજારોના પ્રાણ. રૂડો મારો

—હંસ.

અમીરી આભૂષણ.

પરમ સૌન્દર્યવાળી છે, અમારા દેશની ખાદી;
અમારા દેશ ભારતની, વસી એમાંય આખાદી.
સ્વહસ્તે રેંટીએ કાંતી, સ્વહસ્તે વણી ખાદી;
પહેરો વાસી ભારતના, વસી એમાંય આખાદી.

વિદેશી વસ્ત્રને ધારી, કરી છે છેક ખરખાદી;
 બનીને અંધ દેશનમાં, ગુમાવી હાથથી ખાદી.
 હવે તો અંધતા ટાળી, ભણું કંઈ દેશનું ભાળી,
 ધરો નિજ દેશની ખાદી, કરી મનથી અતિ બહાલી.
 શ્રીમંતો ને ગરીબો સહુ, વડાલો ને અસીલો સહુ,
 મુસલમાનીન પારસી હિન્દુ, પહેરો ભાવથી ખાદી.
 તમે નર નારીઓ સર્વે, સહુ આગાહ વૃદ્ધ નિત્યે;
 બધાએ હિન્દના વાસી, પહેરો ભાવથી ખાદી.
 મંદિરો ને મસજિદામાં, વિવાહ તેમજ વધાઈમાં,
 નાટક કે સીનેમામાં, સદાયે વાપરો ખાદી.

દોહરો

ખાદી અમારા દેશની, છે ઉત્તમ શણગાર;
 ખાદી એજ ખરેખરું, સ્વરાજ્યનું છે દાર.
 સમજો સમજો બંધુઓ, સૌ ભારત નર નાર;
 ખાદી પહેરો ભાવથી, વેલ-હૃદય ઉદ્દગાર.

—વેલજી દે. શાહ.

હિન્દુ મુસલ્લીમ એકતા.

અમે સંતાન ભારતના, તમે સંતાન ભારતના,
 અમે બંધુ તમારા તો, તમે બંધુ કહો કેના ?
 અમારો ચાહ તમ પર છે, તમારો ચાહ અમ પર છે,
 તમારા ને અમારામાં, પછી જુદાઈ શાની છે ?

અમારા રામ છે સાચ્યા, રહેમાન આપના સાચ્યા,
 ધરમ અન્નેયનો સાચ્યો, પછી કંકાશ કાં કરવો ?
 તમે અમ લાગણી લાળી, દીધો છે ગાય વધ ત્યાગી,
 ખિલાફતમાં મદદ કરીએ, અમે નિજ ફજાને જાણી;
 નથી આ શર્તની વાતો, રહી છે ફજા આમાં તો,
 શરતથી ઐક્યનો પાયો, નથી મજબુત થાવાનો.
 કહે ગાંધીજી પોકારી, શરતની વાત દો છોડી,
 પરસ્પર અન્ધુતા રાખી, હૃદયનો તાર દો જોડી.
 હવા ને પાણી ભારતનાં, થકી મ્હોટાં થયાં છે તો,
 કરી દિલ ઐક્ય સઘળાઓ, પરસ્પર સાલ્ય કરતા રો'.
 તજી ભય એક ખીજનો, ગ્રહી દ્યો હસ્ત એકીનો,
 વિજય જટ થાય ભારતનો વસે જો પ્રેમ અંતરનો.

દોહરો.

ઝીણા સુતર-તાંતણા, અધિક મળી સંઘાથ,
 મજબુત થાયે દોરડો, તુટે નવ તે હાથ.
 રહીએ આપણ સંપત્તી, કરીએ સઘળાં કામ,
 વેલ-વાંચિજીત તો ફળે, હૈયે ધારો હામ.

વેલજી દે. ૨૧૬.

ધન્ય ભૂમિ.

ધન્ય ભૂમિ ગુજરાત માત તુજ લાગ્ય લેખ કંઈ લખ્ય દિસે,
 સહુ સાધુનો સાચો સાધુ, સાબ્રમતી જલતીર વસે—ધન્ય૦
 રસકસ ત્હારો ફરી બતાવા દેવલોક અહીં આવ્યો છે,
 ધર્મ કર્મને સતેજ કરવા, ભારત દેશ જગાવ્યો છે—ધન્ય૦

દિવ્ય તેજ એ દિવ્ય ફકીરી દેશ પ્રેમ પ્રકટાવે છે,
 પયગમ્બરીએ પ્રભા અનેરી, દિલ જ્યોત જગાવે છે—ધન્ય૦
 ધન્ય ભાગ્ય એ કુંજ ગુર્જરી, ધન્ય ભાગ્ય એ નન્દનવન,
 ધન્ય ભાગ્ય સૌરાષ્ટ્ર સુજનતા, જ્યાં પ્રકટે પ્રભુતાનાં જન—ધન્ય૦
 મોહન તારં નામ મીઠું રગરગ ચેતન લાવે છે,
 સેવામાં હો સન્ત ગાંધીજી દર્શનથી મન ભાવે છે—ધન્ય૦
 કાશીથી કે મથુરાથી આજે રાજનગર કંઈ ઓર દીસે,
 સાબ્રમતી જલ લોટી લોટી ગંગા યમુના આવી વસે—ધન્ય૦
 અભિવંદન એ રાજનગરને, અભિનંદન એ સરિતા તીર,
 પ્રજાવર્ગને છે અભિનંદન, જ્યાં રમતા પયગમ્બર વીર—ધન્ય૦

—ગોકુળદાસ રાયચુરા

મનમોહન બલિહાર ગાંધીજી !

મનમોહન બલિહાર ગાંધીજી ! શર સૈન્ય સરદાર ગાંધીજી !
 નૂતન યુગ ઘડનાર ગાંધીજી ! દૈવી તેજ ચમકાર ગાંધીજી !
 ગુર્જરી કુંજે ગાળે ગાંધી ! નંદનવન વન વાળે ગાંધી !
 રાજ બને વિણ તાળે ગાંધી ! દિલ દિલ સર્વ નવાળે ગાંધી !
 જગત માત્રનું નૂર ગાંધીજી ! જ્ઞાનામૃતનું પૂર ગાંધીજી !
 ભારતબંસી સૂર ગાંધીજી ! દિલ દરિયે ભરપૂર ગાંધીજી !
 ગાય ગોપ ગોપાલક ગાંધી ! સત્યાગ્રહ સંચાલક ગાંધી !
 હિન્દ જનોના તારક ગાંધી ! જગત સર્વ ઉદ્ધારક ગાંધી !
 ખાદી પ્રભુતા તોલ ગાંધીજી ! આભૂષણ અણુભોલ ગાંધીજી !
 કુંજ કુંજ કલ્પેલ ગાંધીજી ! રાષ્ટ્ર ચેતનના બોલ ગાંધીજી !

જ્ઞાન માર્ગમાં બ્રાહ્મણ ગાંધી ! રણ શુરવીર રણાંગણ ગાંધી !
 વૈશ્ય કુળનું ભૂપણ ગાંધી ! શોભાવે સેવક બણ ગાંધી !
 સાધુ જીવન સુદહાણ ગાંધીજી ! સત્ય વચનની ખાણ ગાંધીજી !
 રાષ્ટ્ર પ્રકાશ બાણ ગાંધીજી ! ભારત જીવન પ્રાણ ગાંધીજી !

—ગોકુળદાસ રાયચુરા.

હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.

અરે ઓ વાસી ભારતના, દશા તો આપણી શી આ ?
 નિહાળો આજ કંઈ શાણા, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 પરાધીન આપણે આજે, હુન્નર ના એક પણ હાથે,
 ચુસાયા સર્વ તો વાતે, હજી પણ જાવ કંઈ ચેતી.
 અધો વેપાર પર હાથે, પુરી પરતંત્રતા તો એ,
 અરે ! સ્વતંત્ર થાવાને, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 અંધી આલસ્યને ત્યાગી, સતત ઉદ્યોગમાં લાગી,
 ઉભા નિજ પાય પર થાવા હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 ભલાં ઓ હિન્દ માતાઓ, હુન્નર તમ હાથ લ્યો પાછો,
 તમારાં બાળકો ઢાંકો, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 વિદેશી વસ્ત્રને ત્યાગો, નકલ પરદેશીની ત્યાગો,
 સ્વદેશી લાવથી લાળો, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 નથી આ વક્ત રોવાનો, સમય ના બેસી જોવાનો,
 સમય આ કાર્ય કરવાનો, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.
 શ્રીમંતો મોજને ત્યાગો, જીવન સાદું હવે માંગો,
 ભણું નિજ દેશનું આહો, હવે તો જાવ કંઈ ચેતી.

મદદ આપો તમે ભાવે, તમારા દેશને માટે,
 રહો નિઃસ્વાર્થ પણ સાથે, હવે તો જીવ કંઈ ચેતી.
 મુસલમાન, પારસી, હિન્દુ, કરો દિલ એકતા બંધુ,
 પરસ્પર સાથ કરવાને, હવે તો જીવ કંઈ ચેતી.
 સૂણી સદેશ ગાંધીનો, સદાએ ખાદી વાપરજો,
 હમેશાં શાંત જીવજો, હવે તો જીવ કંઈ ચેતી.

(દોહરા)

અનેક ભકતો દેશના, જોલ મયા છે આજ;
 ગાંધીજી પણ આખરે, ચાલ્યા તે સંઘાય.
 ફરજ આપણી આપણે, જો વીસરીએ આજ;
 વાતોમાં દિન જાણીએ, સરે ન એક કાજ,

વેલજી દે. શાહ

જેહમાં છતાં છુટો.

પૂરાણી દેવભૂમિ આ, હવે સહુને જગાડે છે,
 અમોલા આત્મશુદ્ધિના, મહામંત્રો પદાવે છે.
 જગતતરરયું બધું આજે, પ્રભુ પયગામને લેવા,
 ઉઘાડી આંખ આંશે, મથે સહુ હિન્દમાં જોવા.
 સહુ દેશે સહુ ખડે, વિરલ એ નામની શક્તિ,
 અજખ એ ગાંધી ભારતના, કરે જેની સહુ ભક્તિ.
 થયો અવતાર જ્યાં સાચો, અહિંસા જે શિખાડે છે,
 જપાવી સત્યના જાપો, જહાં સારી જગાડે છે.

કરોડો દેવનો આત્મા, વસ્યો આ સંત દિલ મંદિર,
ખરે એ નિત્ય છુટો છે, લલે નાંખે બહુ જંજીર.
લલેને જેલમાં પુરો, છતાં સહુને નમાવે છે !
દિવાલો દૂર્ગની ભેદી, બધે પ્રભુતા જમાવે છે.

—ગોકુળદાસરાયચુરા.

મારી માતૃભૂમિ.

છે શું કાંઈ માનવી જીવનો અચેત એવો,
જેને નથી જાગીઆ કદીએ મનમાં ભાવો—
જેણે કદી અંતરે એહવું કહ્યું નથી કે
આ મારી ખુદ મારી આ માતૃભૂમિ છે ?
ભમી ભમી પરભોમ કિનારે પ્રવાસી જ્યારે
નિજ પગલાં નિજ ભોમ તણી તે વળતી વાળે
જરા કદીએ ઘેર જતાં એ અમુલ્ય અવસર,
છે શું કાંઈ એહવાં દાઝ્યું નવ જેતું અંતર ?
જો એવો કો હોય, જાવ ને નિરખો તહેને,
કદીય એવા કાજ બિરદ કવિનાં નહિ ગાજે.
હો મોટા ઇલકાળ, નામ હો મહાન એનું,
પરિપુરણ કામના, લલે હો અદ્ભુત નાણું.
એ ઇલકાળો છતાં, છતાં સત્તાને પૈસો,
એ પામર નીચ જન્તુ જગત અંધુ નિજમાં જોતો.
આ જીવતર માંહી તો સુકીર્તિ સઘળી ખોશે,
પડી મૃત્યુ મુખ, નામ નિશાન સમેતજ જાશે.
જે માટીનો હતો, તેજ હીણી માટીમાં,
વણ કીર્તિ, વણ શોક ગવાયા વિના ગીતોમાં.

૨૫ હરિલાલ મુવ..

કર્તવ્યમાં મૂકવા લાયક વચનામૃતો

વિષે વિવિધ અભિપ્રાયો.

ઉપરોક્ત નામનું એક નાનકડું ચોપાનીયું (પુસ્તક) અમને મળ્યું છે. તેમાં વિદ્વાન લેખકો, વીચારકો અને મહાન પુરૂષોએ પુસ્તકો, લાષણો કે નાટો દ્વારા કહાડેલા ઉદ્ગારોનો સંગ્રહ છે. આદર્શો જીવન ઘડવા માટે કેટલીક વખતે એવા ઉદ્ગારો ખુબ મદદગાર થઈ પડે છે. વચનામૃતો ફક્ત વાંચી જવાથીજ નહીં પણ તેને અનુસરવાથીજ એ પ્રમાણે થઈ શકે.

ધર્મ ત્યાગ, નીતિ, વિગેરે વિષયો પર લખાયેલા, અભ્યાસકોના દરજ્જા પર પુસ્તકો વાંચી જવાની જ્યોને કુરસદ ન હોય અગર જ્યો એ સમજી શકે તેમ ન હોય, તેવા સામાન્ય વગને આવા સંગ્રહથી ઉત્તર, જીવનની સહેલી ચાવી મળી શકે. જો કે આમ કહેવામાં એવો હેતુ નથી કે વિદ્વાનોને એ ગમે નહીં. દુકમાં આવાં ચોપાનીઆંઓ લોક સમુહોમાં વહેંચવાથી તેઓને ખુબ લાભ થવાનો સંભવ છે.

(પ્રજામિત્ર, ૧૬-૧૧-૧૯૨૧)

જૈન મુનિ મહારાજો, મહાત્મા ગાંધીની વિચાર સૃષ્ટિ, ચારિત્ર સુધારણા, પ્રભુમય જીવન, સંસારમાં સ્વર્ગ, સાહિત્ય રત્ન વગેરે વગેરે પુસ્તકોમાંથી બોધદાયક વચનોનો પોતાના વિદ્યાર્થી જીવનમાંથીજ કરેલો સંગ્રહ એક નાના પુસ્તક દ્વારા સંગ્રહકર્તાએ બહાર પાડ્યો છે. જુદા જુદા પુસ્તકોમાંથી આવા વચનામૃતો

શોધવા જતાં સમય અને શક્તિનો વ્યય થાય તે આવા પુસ્તકોથી બચી જવાય છે. પ્રકટકર્તાનો પ્રયાસ વખાણવા ભેગ છે.

(સમાજ જીવન, નવેમ્બર ૧૯૨૧.)

સન્માર્ગે દોરે અને જીવનને ઉદ્ધત અને સુખી બનાવે એવાં નીતિપોષક વચનો અને વાક્યોનો સંગ્રહ બહાર પાડી રા. વેલ્લજી દેવરાજ શાહે સુંદર કાવ્ય કયું છે. તેમાંનાં કેટલાંક વચનો ઘરમાં ભીંતપર લગાવી રાખવાં જેવાં છે.

(બુદ્ધિ પ્રકાશ, ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨)

જુદે જુદે ઠેકાણેથી પ્રમાણભૂત બોધ વચનો ઉતારી લઇ એક ઠેકાણે સંઘરીને ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓને તેમજ વિચારકોને રા. શાહે ભેષતો ખોરાક પૂરો પાડ્યો છે.

(સાહિત્ય એપ્રિલ ૧૯૨૨.)

નિર્નિરાળા ગુજરાતી પુસ્તકોમાંથી તારવી કાઢેલા કેટલાક સામાન્ય સૂત્રોનો આ એક સંગ્રહ છે, અવકાશ વખતે; બીજું કોઈ રસિક વાંચન ન હોય ત્યારે, આ પુસ્તક વાંચવું ગમે ખરું.

છ આનાની છાપવામાં આવેલી કિંમતને વળગી ન રહેતાં બે આત્માર્થીઓને ભેટ રૂપ મળતું હોય તોજ તેનો ખડોળો પ્રચાર થઈ શકે.

(અઠવાડિક-સૌરાષ્ટ્ર, વાં ૪ માર્ચ, ૧૯૨૨.)

બાબુ પી. પી. જૈન હાઈસ્કૂલના વાઈસ પ્રિન્સીપાલ,
રા. રા. શાસ્ત્રી રાજારામ રામશંકરનો અભિપ્રાય.

તમારું નાનું પણ ઉપયોગી પુસ્તક ‘કર્તવ્યમાં મૂકવા લાયક વચનામૃતો’ નામનું મને મળ્યું છે અને તે વાંચતાં તેમાં એકત્ર કરેલાં સુવાક્યો અવશ્યતઃ યુવાવસ્થા સુધી પહોંચેલાં બાળકોને બહુ લક્ષમાં રાખવા યોગ્ય હોઈ લાભપ્રદ છે.

તમારો આ પ્રથમ પ્રયાસ હોવાથી કોઈ કોઈ સ્થળે જરાતરા સુધારી લેવા જેવું જણાયું છે, છતાં એમાં કાંઈ પણ સામાન્ય જન સમાજને હોષ દેખાય એવું છેજ નહીં. સદ્ભાગ્યે બીજી આવૃત્તિ થવા સમય આવે ત્યારે મને જણાવશો તો તે નહીં જેવી અપૂર્ણતા સંપૂર્ણ કરીશ.

તમારા પ્રયાસને માટે હું ખાસ અભિનંદન આપું છું અને અવકાશનો સમય આવાં કાર્યોમાં રોકવાથી તમને તેમજ સામાન્ય પ્રજાવર્ગને લાભજ છે.

બાબુ પી. પી. જૈન હાઈસ્કૂલના ધાર્મિક શિક્ષક,
રા. રા. માવજી દામજી શાહનો અભિપ્રાય.

નામ પ્રમાણે ગુણો ધરાવતું આ પુસ્તક મનન કરવા યોગ્ય હોવા સાથે કર્તવ્યમાં મૂકવા યોગ્ય છે. તેમાં તો જેમવ હોવા સંભવેજ નહિ. ઉછરતા અભ્યાસી રા. વેંજી દેવરાજ શાહનો ઉક્ત વચનામૃતોનો સંગ્રહ કરી પ્રકટ કરવાનો આ પ્રયાસ શુભજ લેખાશે.”

અમૂલ્ય તકનો લાભ લ્યો.

દરેક સ્ત્રી પુરૂષ અને બાળક સર્વેનો સાચો

સલાહકારક મિત્ર.

અનીતિએ જતાને નીતિએ ફોરનાર, દુઃખીને દિશાએ આપનાર, નાહિમતને હિમત આપનાર, અહિંસા, સ્વદેશી અને સત્યધર્મનો ઓધ આપનાર આ નાનકડું પુસ્તક—કર્તવ્યમાં મૂકવા લાયક વચનામૃતો પ્રત્યેક ઘરમાં હોવું જોઈએ.

દરેક પ્રસંગે લેટ આપવા લાયક—લાણી ઠરવા લાયક:—આ પુસ્તક માટે જુદા જુદા પત્રકારો અને વિદ્વાનોના અભિપ્રાય મળ્યા છે, જેવા કે પ્રજામિત્ર, સમાજ જીવન, સૌરાષ્ટ્ર બુદ્ધિપ્રાશ, સાહિત્ય, વગેરે.

આ પુસ્તકમાં મહા પુરૂષોના વચનામૃતો છે. ઘણા પુસ્તકોનો સાર આ નાના પુસ્તકમાં સમાઈ જાય છે. ફક્ત સાઠપાંચ આનાની ટીકીટ બીકી નમુનો મંગાવો.

મનન કરવા લાયક પુસ્તકો—પત્રિકા વિગેરે.

કર્તવ્યમાં મૂકવા લાયક વચનામૃતો.	કિં.	૦-૫-૦	૧૦૦ ના રૂ. ૨૫
વેલ તરંગ પ્રસાદી	...	૦-૧-૦	૧૦૦ ના રૂ. ૫
જાગૃતિ	...	૦-૧-૦	૧૦૦ ના રૂ. ૫
અમીરી આબૂષણ	પત્રિકા	૦-૦-૩	૧૦૦ ના રૂ. ૧
મહાત્મા ગાંધીજીનો સંદેશ	,,	૦-૦-૩	૧૦૦ ના રૂ. ૧
હિંદુ-મુસ્લીમ એકતા	,,	૦-૦-૬	૧૦૦ ના રૂ. ૨

—જોઈએ છે—પ્રમાણિક ફેરીઆ— પોસ્ટેજ જુદું.

લખો યા મળો:—વેલજી દેવરાજ શાહ.

કે. રેશમવાળા જગજીવન હેમચંદ ન્યુ ગ્રીયમંદર—મુંબઈ નં. ૬

સ્વદેશી સાહસ !

સ્વદેશી સાહસ !

શ્રી કચ્છી વીથા ઓશવાળ જૈન સોસાયટી તરફથી ચર
વગરનો કપડા ધોવાનો તેમજ નાવાનો સાબુ બનાવવામાં આ
છે અને તેનો પ્રયોગ હરેકને મફત બતાવવામાં આવે છે. આ
છે કે બહાર વર્ગ આ લાભ લેવા જરૂર પધારશે.

લી. સેવક,

કુંવરજી દુરપાળ ખીલ્દીગ.

ન્યુ ચીંચબંદર,

મુંબઈ નં. ૯.

ગાંગજી શીવજી

હીરજી શીવજી

ઓ. જી. સેક્રેટરીઓ

અમારે ત્યાંથી નાની મોટી સાદજ પ્રમાણે તાલપત્રી બાડે
આપવામાં આવે છે. તથા ઓર્ડર મુજબ તૈયાર કરી આપવામાં
આવે છે. એક વાર પધારી ખાત્રી કરો.

ડૉ. ચાંપસી ભાણુજી તાલપત્રીવાળા,

શાક ગલી, મુંબઈ.

શું આપને સાહિત્યનો શોખ છે? હોય તો

માસિક] “ આદર્શ-જીવન ” [વર્ષ

જેમાં ઉપયોગી વિવિધ વિષયો અને સમાચારો પ્રગટ થ
લવાજમ માત્ર રૂપિયો એક, પોષ્ટેજ સાથે. લખો—

વાડીલાલ મુળજી

લિંબડી (કાઠિ)

